

İlkokullardaki Sınıf Kütüphanelerinin Oluşturulması ve Kullanımına Yönelik Öğretmen Görüşleri¹

Dursun Aksu²

Özet: Okuma ve çalışma alışkanlığının kazanılmasında ilkokul dönemi çok önemlidir. Türkiye’de ilkokullarda sınıf kütüphaneleri 22.8.2001/24501 sayılı okul kütüphaneleri yönetmeliğinin 5. maddesine göre oluşturulmaktadır. Alan yazında ilkokul sınıflarında kitaplıkların oluşturulması, kullanımı ve işleyişini ele alan yeterli araştırmanın olmadığı görülmektedir. Sınıf kütüphanelerinin kullanımına yönelik süreci, sınıf öğretmenlerinin organize ettiği bilinmektedir. Bu kapsamda araştırmanın amacı ilkokullarda görev yapmakta olan sınıf öğretmenleriyle görüşme yaparak sınıf kütüphanelerinin oluşturulması ve kullanımına yönelik görüşlerini belirlemektir.

Bu araştırma, sınıf öğretmenlerinin görüşlerini belirlemeye yönelik nitel bir çalışmadır. Bu bağlamda, araştırma durum saptamaya yönelik betimsel bir çalışma olup, nitel araştırma teknikleri temel alınarak desenlenmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu Sakarya ili Hendek ilçesi 8 devlet ilkokullarında görev yapmakta olan 38 sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplamak amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilen 12 maddelik yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Öğretmenler ile yapılan görüşmelerin içerik analizi yapılmıştır. Araştırma sonucunda hemen her sınıfta sınıf kütüphanesi bulunduğu, sınıf kütüphanesinde genellikle 50-100 kitap bulunduğu, kitapların büyük oranda veli bağıışı, öğretmen satın alımı ve önceki sınıftan aktarım yollarıyla temin edildiği, kitapların e-okul sistemine ve kitaplık listesine kaydedildiği, kütüphane kullanımında etkin olarak sınıf öğretmenlerinin ve görevli öğrencilerin görevli aldığı, öğrencilerin genellikle haftada 1-2 kitap okuduğu, kütüphanenin genellikle öğretmen masasının arkasında, yanarda veya sıraların arkasında yer aldığı, kütüphane kullanımında en önemli sorunun düzensizlik olduğu, kütüphanede en çok hikâye ve masal yer aldığı ve öğrencilerin de

¹ Bu çalışma 16. Uluslararası Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu’nda sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

² Sakarya Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, Sınıf Eğitimi Anabilim Dalı, aksu@sakarya.edu.tr

en çok hikâye ve masal okumayı sevdiği, öğrencilerin kitabı okuduğu genellikle kitapla ilgili sorular sorarak, özet çıkarttırarak ve kitabı anlattırarak anlamaya çalışıldığı edildiği belirlenmiştir.

Anahtar kelimeler: Sınıf kütüphanesi, ilkokul, okuma alışkanlığı, sınıf öğretmeni.

Teachers' Opinions About Building and Using Classroom Libraries in Primary School

Abstract: The primary school period is very important in the acquisition of reading and working habits. classroom libraries in primary schools in Turkey 22.8.2001/24501 is formed according to the regulations of article 5 school libraries. In the literature, it is seen that there is not enough research about the creation, use and operation of libraries in primary school classes. It is known that classroom teachers organize the process for the use of classroom libraries. In this context, the aim of this study is to discuss with the classroom teachers who work in primary schools and to determine their opinions about the creation and use of classroom libraries.

This research is a qualitative study to determine the views of classroom teachers. In this context, the study is a descriptive study based on qualitative research techniques. The study group consisted of 38 class teachers working in 8 state primary schools in Hendek district of Sakarya province. In order to collect data, a semi-structured interview form developed by the researcher was used. Interviews with teachers were analyzed by content analysis. The content analysis of the interviews with the teachers was conducted. As a result of the research, classroom library is found in almost every class, there are usually 50-100 books in the class library; that the books are mostly provided by donation, teacher purchase and transfer from previous classrooms, where the books are recorded in the e-school system and in the library list; students usually read 1-2 books per week, the library is usually behind, behind, or behind the teacher's desk, the most important problem is the irregularity of the library, and students like to read stories and fairy tales, teachers, students to read books to understand by asking questions about the book, making a summary and telling the book.

Key words: Classroom library, primary school, reading habits, primary school teacher.

Giriş

Bilgi toplumu araştırmayı bilen, bilgiye ulaşabilen, seçebilen, yorumlayabilen, okuma kültürü ve alışkanlığına sahip bireylerden oluşur. Öğrencilere okuma kültürü ve alışkanlığının kazandırılmasında, araştırma yapmayı öğrenmede sınıf kütüphaneleri en önemli unsurlardan biridir.

Okuma ve çalışma alışkanlığının kazanılmasında ilkokul dönemi çok önemlidir.

Türkiye’de ilkokullarda sınıf kütüphaneleri 22.8.2001/24501 sayılı okul kütüphaneleri yönetmeliğinin 5. maddesine göre oluşturulmaktadır (MEB,2001). Madde 5: Yönetmeliğin amacını gerçekleştirmek üzere kurumlarda okul kütüphanesi ve ilköğretim kurumlarında ayrıca sınıf kitaplığı kurulur.

Alanyazın incelendiğinde birçok ülkede sınıf kütüphanelerinin mevcut olduğu bazı ülkelerde aynı zamanda sınıf kütüphanecilerinin de var olduğu görülmektedir. Bu konuda Greenwood, Creaser ve Maynard, (2008, 23) her sınıfın kurgusal, resimli kitapları ve müfredat temalarıyla ilgili kurgusal olmayan kitapları içeren kendi sınıf kütüphanesi olduğu ayrıca her sınıfın kitaplara bakmak için sınıf kütüphanecilerine sahip olduğunu ifade etmektedir. Buna ilaveten her sınıfta bir kitap köşesi olduğu, yeni materyallerin düzenli olarak satın alındığı belirtilmektedir (Greenwood, Creaser ve Maynard, 2008, 16)

Fotoğraf 1: Sınıf kütüphanesi örnekleri (Türkiye).

Fotoğraf 2: Sınıf kütüphanesi örneği(High Ercall İlkokulu, İngiltere), (Greenwood, Creaser ve Maynard, 2008, 23).

Araştırmalar, yüksek kaliteli sınıf kütüphanelerine sahip sınıflardaki öğrencilerin, sınıfta kütüphaneye erişimi olmayan öğrencilere göre yüzde 50 daha fazla okuduğunu göstermektedir (Hunter, 1999). İyi tasarlanmış sınıf kitaplıklarına sahip sınıflardaki öğrenciler kitaplarla daha fazla etkileşime girmekte, okumaya daha fazla zaman ayırmakta, okumaya karşı daha olumlu tutumlar göstermekte ve daha yüksek okuma başarıları göstermektedir (Miller, 2013). Sınıf kütüphanesinde, renk kodlaması, etiketleme veya düzenleme, öğrencilerin kitap seçimlerini kolaylaştırır (Sanden, 2012). Hall, Hedrick ve Williams (2014) 'kitap seçimini' öğrencilerin okuma alışkanlıklarını etkileyen ve okuryazarlık artışına yol açan kilit bir bileşen olarak tanımlamıştır. Öğrenciler okuduklarını seçme şansına sahip olduklarında, okumalarına daha fazla dahil olurlar (Hall ve diğerleri, 2014). Öğrencilerin okuduklarını seçme yeteneği, motivasyonlarını da artırır (Richardson, 2009). Bazı öğrenciler seçme imkânları olduğunda daha zor metinleri okumaya bile motive olabilirler (Halladay, 2012). Bu nedenle sınıf kütüphanelerinin oluşturulması ve seviyeye uygun zengin içeriğe sahip olması öğrencilerin okuma alışkanlığı üzerinde etkilidir. Bissett (1969), edebiyat koleksiyonları içeren sınıflardaki çocukların, bu tür koleksiyonları olmayan sınıflardaki çocuklara göre% 50 daha fazla kitap okuduğunu buldu. Ancak, sadece bir sınıf kütüphanesinde kitap bulundurmak yeterli değildir. Bir sınıf kütüphanesi, çeşitli sınıf etkinliklerinden seçme imkânı verildiğinde çocukları okumaya teşvik etmek için iyi tasarlanmış olmalıdır (Fractor, Woodruff, Martinez, Teale, 1993, 477). Öğrenciler, iyi tasarlanmış sınıf kütüphanelerinde, kitaplarla daha fazla etkileşime girmekte, daha fazla zaman okumakta, okumaya karşı daha olumlu tutumlar sergilemekte ve daha yüksek düzeyde okuma başarıları göstermektedir (U.S. Department of Education, 2002). Uluslararası Okuma Birliği eski başkanı Dr. Linda Gambell, araştırmalarının, çocukların zevk alarak seçtikleri kitapların sınıf kütüphanesinden geldiği fikrini desteklediğini belirtmektedir. Ayrıca sınıf kütüphanesinin çocuk yaşamındaki en önemli kitaplık olduğunu ifade etmektedir (Scholastic, 2009). Sınıflarındaki kitaplara erişime sahip olan öğrenciler, kitaplara daha az erişebilen akranlarına göre, okuma ve okuduğunu anlama konusunda daha iyi bir tutum sergilemektedirler (Young ve Moss, 2006).

Morrow (Morrow, 1985; Morrow & Weinstein, 1982) ve Routman (1991), çocuk kitaplarının gönüllü olarak kullanımını arttıran sınıf kütüphanelerinin bir dizi fiziksel özelliğini göstermektedir (Fractor, Woodruff, Martinez, Teale, 1993, s. 478):

Odak alanı: Kütüphane çekici ve oldukça görünür bir yerdedir. Kütüphanenin sınıfın önemli bir parçası olduğu açıktır.

Bölümlenmiş ve özel: Okumak için sessiz bir alan kütüphane için sınırlarla ayrılır.

Rahat oturma: Oturma imkânı olmadan, çocukların kütüphaneyi kullanma olasılığı daha düşüktür. Oturma, halı, sandalyeler, puf veya diğer yaratıcı seçenekler olabilir.

Çocuk başına beş ila altı kitap: Bu kitap çeşitliliği sağlar. Kitapların çiftler halinde olması çocukların bir kitabı aynı anda okuyup tartışabilmelerini sağlar.

Çeşitli türler ve okuma seviyeleri sağlayan kitaplar: Küçük çocuklar için, öğretmenler resimli hikâye kitapları, bilgilendirici kitaplar ve şiir kitapları sağlayabilirler. Daha büyük çocuklar için, öğretmenler kurgu, kurgusal olmayan ve şiir gibi resimli kitaplar ve bölüm kitapları sunabilirler.

Beş ila altı çocuk için oda: Bu, edebiyattan hoşlanan ve tartışan bir okuyucu topluluğu oluşturmayı destekliyor.

İki çeşit raf: Açık raflar, çekici kapakları göstererek okuyucuyu ikna eder. Omurganın açığa çıkarıldığı kitaplara sahip raflar, minimum alan kullanarak daha fazla kitap sunma olanağı sunar.

Edebiyat odaklı gösteriler ve sahneler: Birinci sınıf çocuklar, pazen tahtalarından, okunan kitaplarla ilgili bantlardan, doldurulmuş hayvanlardan ve kuklalardan hoşlanırlar. Orta dereceli çocuklar, kitap ceketleri, bülten panoları ve edebiyat ve okuma ile ilgili posterler içeren bir alana çekilmektedir.

Kategoriler halinde organize edilmesi: Kitaplar tür, tema, konu, yazar, okuma seviyesi, içerik alanı veya bu özelliklerin bazı kombinasyonlarına göre kategorilere ayrılabilir.

Sınıf kütüphaneleri oluşturmak ve zayıf sınıf kütüphanesi koleksiyonlarını güçlendirmek, öğrencilerin okuma yazma öğrenmelerini etkilemektedir (Neuman, 1999). Kitaplara erişim birincil öneme sahip olduğu için, okul kütüphaneleri ve sınıf kütüphaneleri ödünç vermek için yeterli miktarda kitaba sahip olmalıdır. Okul kütüphaneleri asgari olarak okuldaki her öğrenci

için en az 20 kitap bulundurmalı ve sınıf kütüphaneleri sınıftaki her öğrenci için en az yedi kitap bulundurmalıdır; ayrıca her yıl yeni kitaplar eklenmeli ve daha eski, yıpranmış kitaplar kaldırılmalıdır (International Literacy Association, 1999).

Araştırmanın Amacı

Sınıf kütüphanelerinin kullanımına yönelik süreci sınıf öğretmenlerinin organize ettiği bilinmektedir. Bu kapsamda araştırmanın amacı ilkokullarda görev yapmakta olan sınıf öğretmenleriyle görüşme yaparak sınıf kütüphanelerinin oluşturulması ve kullanımına yönelik görüşlerini belirlemektir.

Bu amaçla şu sorulara cevap aranmıştır:

1. İlkokullarda görev yapmakta olan sınıf öğretmenlerin görüşlerine göre sınıf kütüphanelerinin mevcut durumu nasıldır?
2. İlkokullarda görev yapmakta olan sınıf öğretmenlerin görüşlerine göre sınıf kütüphanelerinin kullanım durumu nasıldır?

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, sınıf öğretmenlerinin görüşlerini belirlemeye yönelik nitel bir çalışmadır. Bu bağlamda araştırma durum saptamaya yönelik betimsel bir çalışma olup, nitel araştırma teknikleri temel alınarak desenlenmiştir.

Çalışma Grubu

Araştırmada amaçlı örnekleme yöntemlerinden kolay ulaşılabilir durum örnekleme kullanılmıştır. Bu örnekleme yöntemi araştırmaya hız ve pratiklik kazandırır. Çünkü bu yöntemde araştırmacı, yakın, erişilmesi kolay olanı seçer (Yıldırım ve Şimşek, 2000, s.75). Çalışma grubu, 2016–2017 eğitim-öğretim yılında Sakarya ilinde bulunan 8 devlet ilkokulunda öğretmenlik yapan 38 sınıf öğretmeni oluşturmaktadır.

Tablo 1. Çalışma Grubuna Ait Veriler

Sınıf Düzeyi	Öğretmen Sayıları
1	11
2	12
3	8
4	7
Toplam	38

Veri Toplama Aracı

Araştırmada veri toplamak amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilen 12 maddelik yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Geliştirilen bu form alanda uzman (3 sınıf öğretmenliği eğitimi, 2 Türkçe eğitimi) öğretim elemanlarına gönderilmiş ve görüşleri alınmıştır. İlk formda 15 madde olarak geliştirilen görüşme formu gelen dönütler doğrultusunda 12 maddeye indirilmiştir. Görüşme formunda araştırmacının ilk ve ikinci alt amacını gerçekleştirmek için altışar toplam on iki soru yer almıştır. Görüşme formundaki maddelerin anlaşılabilirliğini belirlemek için ilkokulda görev yapan 5 sınıf öğretmenine uygulanmış ve görüşme formunda gerekli düzeltmeler yapılmıştır.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Gönüllülük esasına dayalı olarak araştırmaya katılmak isteyen öğretmenlerle yüz yüze görüşmeler yapılmış ve ses kaydı alınmıştır. Ses kayıtları deşifre edilerek araştırmacılar tarafından oluşturulan forma aktarılmıştır. Her öğretmene bir kod verilmiştir. Forma aktarılan ilk öğretmen Ö1 şeklinde kodlanmıştır. Görüşmeler sonunda kayıt altına alınan veriler yazıya dökülmüştür ve konuşma metinleri tekrar öğretmenlere okutulmuştur. Bu sayede yanlış anlaşılmalara önüne geçilmeye çalışılmış, çalışmanın güvenilirliği artırılmış ve veri teyidi geçerliliği sağlanmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Elde edilen veriler içerik analiz teknikleri kullanılarak çözümlenmiştir. Araştırmada öğretmenlerin görüşlerinden elde edilen veriler, araştırma soruları dikkate alınarak temalara dönüştürülmüş ve altı tema oluşturulmuştur. Bu temalar: (i) sınıf kütüphanesinin varlığı ve konumu, (ii) kitap sayısı ve türleri, (iii) kitap temini ve kaydı, (iv) kütüphaneden yararlanma ve yaşanan sorunlar, (v) okunan kitap sayısı ve türleri (vi) okuduğunu anlama yöntemleri. Sonuçlar betimsel bir anlatımla sunulmuş ve alıntılara yer verilerek bulgular betimsel olarak açıklanmıştır. Veriler iki araştırmacı tarafından kodlanmıştır. Güvenirlik için her iki araştırmacı tarafından yapılan kodlamalar üzerinde Güvenirlik =Görüş

Birliği/Görüş Birliği +Görüş Ayrılığı x100 formülü uygulanmıştır (Miles ve Huberman,1994). İki kodlayıcı arası uyuşum yüzdesi % 94 olarak hesaplanmıştır. Uyuşum yüzdesinin %90 veya daha üstü olması yeterli görüldüğünden veri analizi açısından güvenilirlik sağlanmıştır.

Bulgular

Araştırmanın bulgularına araştırmanın iki alt problemi sırasıyla yer verilmiştir.

1. Araştırmanın ilk alt problemi, ilkokullarda görev yapmakta olan sınıf öğretmenlerin görüşlerine göre sınıf kütüphanelerinin mevcut durumu ortaya koymaya yöneliktir. Bu kapsamda, sınıf kütüphanesinin mevcudiyeti, sınıftaki konumu, kaç kitaptan oluştuğu ve türleri, kitap temin yolları, kitapların kayıt şekilleri ile ilgili veriler sunulmuştur.

Sınıf kütüphanesinin varlığına yönelik öğretmen görüşleri Tablo2’de gösterilmiştir.

Tablo 2. Sınıf Kütüphanesinin Varlığına İlişkin Öğretmen Görüşleri

Sınıf Kütüphanesi	f
Sınıf kütüphanesi var	37
Sınıf kütüphanesi yok.	1
Toplam	38

Tablo 2 incelendiğinde sınıfların biri hariç hepsinde (f:37) kitaplığın var olduğu görülmektedir. Kütüphane mevcudiyeti ile ilgili öğretmen görüşlerinden örnekler:

Ö4: *“Sınıfımda öğretmen masasının arkasında bir tane kütüphanem var”*

Ö11: *“Bizim sınıf kütüphanelerimiz genelde bir kitaplıktan oluşur. Ben de hem öğretmen masasının yanında hem de sınıfın arkasında iki kitaplık var”*

Ö19: *“Benim sınıfımda camlı bir kütüphane var. Anahtarı da var”*

Sınıf kütüphanesinin sınıftaki konumuna ilişkin öğretmen görüşleri Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3. Kütüphanenin Sınıftaki Konumu

Kütüphanenin Sınıftaki Konumu	f
Öğretmen masasının arkasında	13
Girişte yazı tahtasının yanında	12
Sıraların arkasında	12
Öğretmen masasının yanında	2
Girişte panonun yanında	1
Toplam	40

Tablo 3 incelendiğinde sınıf kütüphanelerinin sınıfın içinde genelde öğretmen masasının arkasında (f:13), öğrenci sıralarının arkasında (f:12) ve girişte yazı tahtasının yanında (f:12) yer aldığı görülmektedir. Kütüphanenin sınıftaki konumu ile ilgili öğretmen görüşlerinden örnekler:

Ö1: “Bizim sınıf kütüphanemiz öğretmen masasının hemen sol tarafında yer almaktadır”

Ö29: “Kitaplığımızın yerini değiştirdik. Sıraların arkasına aldık. Öğrenciler daha rahat kitap alabiliyorlar”

Ö13: “Kitaplığımızı yazı tahtasının yanına yerleştirdik. Çünkü içinde kitapların yanında dersle ilgili materyaller de var”

Fotoğraf 1. Kitaplık konumu
(öğretmen masasının arkası)

Fotoğraf 2. Kitaplık konumu
(yazı tahtasının yanı)

Fotoğraf 3. Kitaplık konumu
(sıraların arkası)

Fotoğraf 4. Kitaplık konumu
(öğretmen masasının yanı)

Fotoğraf 5. Kitaplık konumu
(panonun yanı)

Sınıf kütüphanelerindeki kitap sayıları Tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4. Sınıf Kütüphanesindeki Kitap Sayıları

Kitap Sayısı	f
1-50	10
51-100	13
101-150	5
151-200	10
Toplam	38

Tablo 4 incelendiğinde sınıf kütüphanelerinin çoğunda(f:13) 51-100 kitap bulunduğu, bunu 1-50 ve 151-200 kitaba sahip sınıfların (f:10) izlediği görülmektedir. 101-150 kitaba sahip sınıf sayısının (f:5) oldukça az olduğu belirlenmiştir. Sınıf kütüphanesindeki kitap sayıları ile ilgili öğretmen görüşlerinden örnekler:

Ö22: “Sınıf kütüphanemizde yaklaşık 70 kitap var”

Ö 31: “Kitaplarımız haricinde dergilerimiz de var. Dergi hariç 118 kitabımız var. Yeni set almayı da düşünüyoruz”

Ö4: “Sınıf kitaplığımız oldukça eski bu nedenle fazla kitap koyamıyoruz. 45 civarında kitabımız var. Ancak velilerimizle işbirliği yapıyoruz sayıyı artıracamız”

Sınıf kütüphanesinin hangi tür kitaplardan oluştuğuna ilişkin öğretmen görüşleri

Tablo 5’te verilmiştir.

Tablo 5. Sınıf Kütüphanesinde Yer Alan Kitapların Türleri

Kitap Türleri	f	Kitap Türleri	f
Hikâye	30	Bilmece	3
Masal	27	Dergi	2
Fabl	6	Çizgi roman	2
100 temel eser	5	Şiir	1
Resimli kitaplar	4	Roman	1
Fıkra	3		
Toplam			84

Tablo 5 incelendiğinde sınıf kütüphanesinde çoğunlukla hikaye (f:30) ve masal (f:27) türünde kitapların yer aldığı bunu fabl (f:6), 100 temel eser (f:5), resimli kitap (f:4), fıkra (f:3), bilmece (f:3) türlerindeki kitapların izlediği görülmektedir. Ayrıca dergi (f:2), çizgi roman (f:2), şiir (f:1) ve roman (f:1) türlerinde kitapların daha az yer alması da dikkat çekmektedir.

Sınıf kütüphanesinde yer alan kitapların türlerine ilişkin öğretmen görüşlerinden örnekler:

Ö26: “Hikâye, masal, resimli kitaplar kitaplığımızda mevcuttur”

Ö27: “Kütüphanemizde hikâye, masal, dergi ve şiir kitapları var”

Ö11: “Kitaplığımızı sürekli güncelliyoruz. En çok hikâye ve masal kitapları var çünkü onları seviyorlar”

Sınıf kütüphanelerine kitap temin etme yollarına yönelik öğretmen görüşleri Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6. Sınıf Kütüphanesindeki Kitapların Temin Edilme Yolları

Kitap Temin Yolları	f
Veli bağıışı	23
Öğretmen alımı	15
Bir önceki sınıftan aktarma	10
Okul yönetimi	3
Milli Eğitim Müdürlüğü (MEM)	3
Proje, hediye, başka sınıftan gelme	2
Toplam	56

Tablo 6 incelendiğinde sınıf kütüphanelerine kitap temin etmede veli bağıışlarının (f:23) önemli bir yer tuttuğu bunu öğretmenlerin kitap alımlarının (f:15) ve bir önceki sınıftan aktarma (f:10) izlediği görülmektedir.

Ayrıca okul yönetimlerinin (f:3), milli eğitim müdürlüklerinin (f:3) sınıf kütüphanelerine kitap temini konusunda daha az katılım gösterdikleri görülmektedir.

Sınıf kütüphanesindeki kitapların temin edilmesiyle ilgili öğretmen görüşlerinden örnekler:

Ö7: “Kitapların çoğu veli bağıışlarıyla alınıyor. Bunun haricinde ben de kitap satın alıp kütüphanemize koyuyorum”

Ö12: “Kitaplarımızın bir kısmı eski onları önceki sınıftan devraldık. Yenilerini veli bağıışlarıyla aldık”

Ö21: “Bu sene Milli Eğitim Müdürlüğü okulumuza kitap gönderdi. Ama çoğunu veli bağıışı ve bizim çabamızla alıyoruz”

Sınıf kütüphanesinde yer alan kitapların kayıtlarının nasıl tutulduğuna yönelik öğretmen görüşleri Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7. Sınıf Kütüphanesindeki Kitapların Kayıt Şekilleri

Kitapların Kaydedilmesi	f
E-okul sistemi	14
Kitaplık listesi	8
Kitaplık defteri	4
Kitaplık formu	3
Bilgisayar	3
Kaydedilmiyor	1
Toplam	33

Tablo 7 incelendiğinde öğretmenlerin çoğunun (f:14) sınıf kütüphanelerindeki kitapları e-okul sistemine girdikleri görülmektedir. Bunun dışında kendilerinin oluşturduğu kitaplık listeleri (f:8), kitaplık defterleri (f:8), kitaplık formları (f:3) ve bilgisayarlar (f:3) yoluyla mutlaka kitaplarının kayıtlarını tuttukları görülmektedir.

Sınıf kütüphanesindeki kitapların kayıtlarının yapılma şekli ile ilgili öğretmen görüşlerinden örnekler:

Ö14: “Kitaplarımızı E-okul sistemine kaydediyoruz”

Ö8: “Kütüphanenin dışına kitapların listesini asıyoruz. Yeni gelen kitapları listeye ekliyoruz. Ayrıca listedeki numarayı kitabın üstüne yazıyoruz”

Ö34: “Defterimiz var. Kitapları ve ödünç almaları takip etmek için her kaydı tek defterde tutuyorum”

2. Araştırmanın ikinci alt problemi, ilkokullarda görev yapmakta olan sınıf öğretmenlerin görüşlerine göre sınıf kütüphanelerinin kullanım durumunu ortaya koymaktır. Bu kapsamda, sınıf kütüphanesinden yararlanma yolları, öğrencilerin haftada okuduğu kitap sayısı, öğrencilerin sevdiği kitapların türleri, öğrencilerin kitabı okuduğunu anlama yolları, okunan kitap sayısını artırmak için yapılan uygulamalar, sınıf kütüphanesi kullanımında yaşanan sorunlar ile ilgili bulgulara yer verilmektedir.

Öğrencilerin sınıf kütüphanelerinden yararlanma, kullanma durumlarına yönelik öğretmen görüşleri Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8. Sınıf Kütüphanesindeki Kitaplardan Yararlanma Şekilleri

Sınıf Kütüphanelerinden Yararlanma	f
Sınıf öğretmeni ilgileniyor.	28
Görevli öğrenci(ler) ilgileniyor.	12
Öğrenciler kendileri ilgileniyor.	1

Toplam	41
---------------	----

Tablo 8 incelendiğinde sınıf kütüphanesi-öğrenci ilişkisinde anahtar rolü sınıf öğretmenlerinin (f:28) oynadığı görülmektedir. Bunu kütüphane için görevlendirilen öğrenciler (f:12) izlemektedir.

Sınıf kütüphanesindeki kitapların öğrenciler tarafından ödünç alınması ve geri getirilmesi ile ilgili öğretmen görüşlerinden örnekler:

Ö9: “Teneffüste öğrenciler okumak istedikleri kitabı seçip bana söylüyorlar. Ben de kitabı veriyorum. O sürede okuduğu kitabı da teslim edebiliyor”

Ö13: “Her gün iki görevli öğrenci kitap alışverişini sağlıyor. Gerekli durumlarda ben müdahale ediyorum”

Ö18: “Ben ilgileniyorum. Çünkü okuduklarından emin olmak için sorular soruyorum ve bundan sonra kitaplarını teslim alıyorum ve yeni kitap veriyorum”

Öğrencilerin haftada kaç kitap okuduğuna ilişkin öğretmen görüşleri Tablo 9’da gösterilmiştir.

Tablo 9. Öğrencilerin Haftalık Kitap Okuma Sayıları

Haftalık Kitap Okuma Sayıları	f
1-2 kitap/hafta	24
3-4 kitap/hafta	8
5-6 kitap/hafta	8
Toplam	40

Tablo 9 incelendiğinde öğrencilerin çoğunun (f:24) haftada 1-2 kitap okuduğunu bunu 3-4 (f:8) ve 5-6 (f:8) kitap ile diğerlerinin takip ettiği anlaşılmaktadır.

Öğrencilerin haftada kaç kitap okuduğuna ilişkin öğretmen görüşlerinden örnekler:

Ö4: “Öğrencilerimin çoğu haftada bir ya da iki kitap okuyor”

Ö19: “Kitap sayıları gün geçtikçe artıyor. Adeta yarışıyorlar. Bu aralar haftada beş kitap okuyorlar”

Ö22: “Haftada bir ya da iki kitap okuyorlar. Bu sayıyı artırmak için yarışma düzenleyeceğim”

Sınıf kütüphanesinin kullanımında yaşanan sorunlara yönelik öğretmen görüşleri Tablo 10’da verilmiştir.

Tablo 10. Kütüphanenin Kullanımında Yaşanan Sorunlar

Kütüphanenin Kullanımında Yaşanan Sorunlar	f
Düzensizlik	14
Kitabın kötü kullanılması/kaybolması	6
Yeterli kitaplığın olmaması	4
Kitaplığın çocuğa uygun olmayışı	3
Süre yetmemesi	2
Sorun yok.	9
Toplam	48

Tablo 10 incelendiğinde sınıf kütüphanesinin kullanımı sırasında en sık yaşanan sorunun kütüphanenin düzensizliği olduğu (f:14) bunu, kitabın kötü kullanılması (f:6), yeterli kitaplığın olmaması (f:4), kitaplığın öğrenciye uygun olmaması (f:3) ve süre yetmemesi (f:2) nedenlerinin izlediği görülmektedir. Ayrıca azımsanamayacak sayıda öğretmen (f:9) kütüphane kullanımında sorun yaşamadığını belirtmektedir.

Sınıf kütüphanesinin kullanımında yaşanan sorunlar ile ilgili öğretmen görüşlerinden örnekler:

Ö10: “Kitaplıklarımız küçük, o nedenle kitapları düzenlemek zorlaşıyor. Öğrencilere kitap alıp verirken dağılıyor”

Ö33: “Öğrencilerin bazıları kitapları kaybediyor ya da kardeşim yırttı gibi sebepler göstererek kitabı yırtıp getiriyor”

Ö38: “Kitaplıkları çocuklar kullanamıyor. Boyları yetmiyor. Kitap alırken veya verirken hep benden yardım almak durumunda kalıyorlar”

Öğrencilerin okumayı sevdiği kitap türlerine yönelik öğretmen görüşleri Tablo 11’de verilmiştir.

Tablo 11. Öğrencilerin Okumayı Sevdiği Kitap Türleri

Öğrencilerin Okumayı Sevdiği Kitap Türleri	f
Hikâye	17
Masal	16
Resimli kitap	8
Fabl	5
Bilmece	2
Fıkra	2
Çizgi roman, klasikler, dergi vb.	4
Toplam	54

Tablo 11 incelendiğinde öğrencilerin okumayı sevdiği kitapların hikâye (f:17) ve masal (f:16) türlerinde yoğunlaştığı bunu, resimli kitap (f:8), fabl (f:5), bilmece (f:2), fıkra (f:2) ve Çizgi roman, klasikler, dergi vb. (f:4) izlediği görülmektedir.

Öğrencilerin okumayı sevdiği kitap türlerine ilişkin öğretmen görüşlerinden örnekler:

Ö1: “Öğrencilerim en çok hikâye okumayı seviyor”

Ö13: “Öğrencilerim bu aralar en çok masal ve hikâye okumayı seviyor”

Ö29: “Resimli kitaplara bayılıyorlar. Her tür resimli kitap ilgilerini çekiyor”

Öğrencilerin kitabı okuduğunun nasıl anlaşıldığına ilişkin öğretmen görüşleri Tablo 12’de verilmiştir.

Tablo 12. Öğrencilerin Kitabı Okuduğunu Anlama Yöntemleri

Öğrencilerin Kitabı Okuduğunu Anlama	f
Kitapla ilgili sözlü sorular sorma	17
Özet çıkarttırma veya özet formu doldurtma	16
Kitabı anlattırma	10
Kitapla ilgili sınav yapma	3
Veli imzası ve onayıyla	2
Okuma defteri tutturma	1
Öğrenciler arasında karşılaştırma yaptırma	1
Toplam	54

Tablo 12 incelendiğinde öğretmenlerin, öğrencilerinin kitabı okuduğunu genellikle kitapla ilgili sorular sorarak (f:17), özet çıkarttırarak veya özet formu doldurtarak (f:16), kitabı anlattırarak (f:10) anlamaya çalıştığı görülmektedir. Bunları kitapla ilgili sınav yapma (f:3), veli onayı ve imzası (f:2), okuma defteri tutturarak (f:1), Öğrenciler arasında karşılaştırmalar yaparak (f:1) yöntemlerinin takip ettiği anlaşılmaktadır.

Öğrencilerin kitabı okuduğunu anlama yöntemlerine ilişkin öğretmen görüşlerinden örnekler:

Ö16: “Kitabı teslim ederken kitapla ilgili sorular soruyorum. Böylece kitabı okuyup okumadığını anlayabiliyorum”

Ö20: “Kitap özeti çıkarma formu var. Okudukları her kitabı bu forma işliyorlar. Ayrıca soru sormuyorum”

Ö31: “Tahtaya kaldırıp kitabı anlattırıyorum”

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Türkiye de hemen her sınıfta sınıf kütüphanesi bulunmaktadır. Sınıfların çoğunda kütüphanede 50-100 arasında kitap bulunmakla birlikte kitap sayılarının değişkenlik gösterdiği söylenebilir. Buna karşın 1-50 kitaba sahip sınıf kütüphanesi sayısının araştırmaya katılan sınıf sayısının ¼'ünü (10) oluşturduğu dikkate alınır azımsanamayacak kadar sınıfın kitap sayısı yetersiz olduğu söylenebilir. Şahin, İşcan ve Maden (2009) sınıf kitaplıklarında seviyeye uygun kitaplar bulundurmak gerektiğini ve kitaplıkların mutlaka güncelleştirilmesi gerektiğini belirtmektedir.

Sınıf kütüphanesine kitap temin yollarında veli bağı, öğretmen satın alımı ve önceki sınıftan aktarımın öne çıktığı görülmektedir. Okul yönetimlerinin ve milli eğitim müdürlüklerinin kitap temini konusunda yeterli desteği vermediği ifade edilebilir.

Sınıf kütüphanesindeki kitapların genellikle e-okul sistemine ve kitaplık listesine kaydedildiği belirlenmiştir.

Sınıf kütüphanesinin kullanımında ve kitapların öğrenciler arasında dolaşımına genellikle sınıf öğretmenlerinin ya da görevli öğrencilerin yardımcı olduğu ortaya çıkmaktadır. Catapano, Fleming ve Elias (2009) öğretmenlerin sınıf kitaplığında kurması gereken en zor şeylerden birinin kitapların teslim alınması ve iade edilmesi sistemi olduğunu belirtmektedir. Ayrıca öğretmenlerle bunun nasıl yönetileceği ve öğrencilerin kitapları geri getirmeleri konusunda güvenip güvenmeyeceklerini tartışmakta olduklarını belirtmektedir. Kurulacak kitap alma-verme sisteminin yönetimi kolay olmalı ve öğrencilerin mümkün olduğunca çok işi yapmasına izin vermelidir.

Öğrencilerin genellikle haftada 1-2 kitap okuduğu söylenebilir. Bir kütüphane sınıfımızdaki çocukları yansıtıyorsa, çocuklar kitaplara ve bu kitapları okumak için harcadıkları zamana değer verirler. Kütüphane tasarımı ve kitap seçimi haftada okunan kitap sayısını da etkileyebilecektir.

Sınıf kütüphanesinin genellikle öğretmen masasının arkasında, girişte yazı tahtasının arkasında ya da sınıfın arka kısmında yer aldığı belirlenmiştir. Diller (2008) bir sınıf kütüphanesinin sadece kitap raflarından ibaret değil, aynı zamanda çocukların kalabileceği ve içinde bulunan kitaplarla etkileşime girebileceği bir alan olması gerektiğini belirtmektedir. Curtis ve Carter

(2003,20) eğitimcilerin, çocuklar için tasarladıkları alanların bir dizi değeri ilettiğini kabul ettiklerinde, çevrelerini farklı bir şekilde planlamaya başladıklarını ifade etmektedir.

Sınıf kütüphanesinin kullanılmasında düzensizlik ve kitabın kötü kullanımından kaynaklanan sorunların öne çıktığı görülmektedir. Catapano, Fleming ve Elias,(2009) kitap doktoru olarak öğrencilerin görevlendirilebileceğini bu kişilerin yırtık sayfalar, çatlak ciltler veya eksik etiketler bulunan kitapları belirleyebileceği ve onarabileceğini ifade etmektedir. Laminack ve Wadsworth (2012) öğretmenlerin kitapları türe, yazara, formata ve temaya göre kategorize etmesini önermektedir. Büyük miktarda kitap bulundurmanın önemini vurgulanarak yaklaşık 1500 kitabın bir sınıf kütüphanesi için ideal olacağını ifade etmektedir.

Öğretmenlerin, öğrencilerinin kitabı okuduğunu genellikle kitapla ilgili sorular sorarak, özet çıkarttırarak veya özet formu doldurularak ve kitabı anlatılarak anlamaya çalıştığı görülmektedir.

Sınıf kütüphanesinde en fazla masal ve hikâye türünde kitaplara yer verildiği görülmektedir.

Öğrencilerin en çok hikâye ve masal türlerinde kitap okumayı sevdikleri belirlenmiştir. Routman (2002) kitap koleksiyonunun sadece geniş ve çeşitli olmakla kalmayıp, aynı zamanda çocukların ilgisini çekmesi gerektiğini ifade etmektedir.

Araştırma sonuçları doğrultusunda aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir.

- Sınıf kitaplıkları öğrenci özellikleri ve güvenlik tedbirlerine uygun olarak her sınıf düzeyine uygun tasarlanabilir.
- Kitaplıklar sınıfın yapısal özellikleri dikkate alınarak öğrencilerin kendi kullanımına olanak verecek şekilde sınıflara yerleştirilebilir.
- Her sınıf seviyesine uygun çeşitli türlerde çocuk kitapları ücretsiz olarak sınıflara verilebilir.
- Öğrencilerin masal ve hikâye dışında diğer türlerde kitaplara karşı ilgilerini artırmak için çalışmalar yapılabilir.
- Öğrencilerin kitap okuma alışkanlığı kazanabilmesi için ilgi çekici kitaplar temin edilebilir.

Kaynakça

- Catapano, S, Fleming, J., & Elias, M. (2009). Building an effective classroom library. *Journal of Language and Literacy Education* [Online], 5(1), 59-73.
- Curtis, D., & Carter, M. (2003). *Designs for living and learning: Transforming early childhood environments*. St. Paul, MN: Redleaf Press.
- Diller, D. (2008). *Spaces and places: designing classrooms for literacy*. Portland, ME.: Stenhouse.
- Fractor, J. S., Woodruff, M. C., Martinez, M. G., & Teale, W. H. (1993). Let's not miss opportunities to promote voluntary reading: Classroom libraries in the elementary school. *The Reading Teacher*, 46(6), 476-484.
- Greenwood, H., Creaser, C., & Maynard, S. (2008). *Successful primary school libraries: case studies of good practice*. Report Submitted to BookTrust.
- Hall, K. W., Hedrick, W. B., & Williams, L. M. (2014). Every day we're shufflin': Empowering students during in-school independent reading. *Childhood Education*, 91-98.
- Halladay, J. L. (2012). Revisiting key assumptions of the reading level framework. *The Reading Teacher*, 66(1), 53-62. doi:10.1002/TRTR.01093
- Hunter, P. (1999). Classroom libraries level the playing field. *Instructor*, 13(5), 36-40.
- International Reading Association (1999). *Providing books and other print materials for classroom and school libraries: A position statement of the International Reading Association*. International Reading Association: Newark, DE.
- Laminack, L., & Wadsworth, R. (2012). *The classroom library book*. St. Louis, MO: Classroom Library Company.
- MEB (2001), Okul kütüphaneleri yönetmeliği. <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2001/08/20010822.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2001/08/20010822.htm> adresinden 10.07.2018 tarihinde erişilmiştir.
- Miller, D. (2013). *Reading in the wild: The book whisperer's key to cultivating lifelong reading habits*. San Francisco, CA: Jossey-Bass.
- Neuman, S. B. (1999). Books make a difference: A study of access to literacy. *Reading Research Quarterly*, 34(3), 286-311. doi:10.1598/rrq.34.3.3
- Richardson, J. (2009). *The next step in guided reading*. New York, NY: Scholastic.
- Routman, R. (2002). *Reading essentials: The specifics you need to teach reading well*. Portsmouth, NH: Heinemann.
- Sanden, S. (2012). Independent reading: Perspectives and practices of highly effective teachers. *The Reading Teacher*, 66(3), 222-231. doi:10.1002/TRTR.01120
- Şahin, A., İşcan, A., & Maden, S. (2009). İlköğretim öğrencilerinin okul kütüphaneleri ve sınıf kitaplıklarını kullanma durumları (Erzurum ili örneği). *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*.
- Scholastic (2009). *Scholastic classroom books: Compendium of research*. New York: Scholastic Inc.

U.S. Department of Education (2002), Institute of Education Sciences, National Center for Education Statistics, National Assessment of Educational Progress (NAEP), 2002 Reading Assessment. 15.04.2019 tarihinde <https://nces.ed.gov/nationsreportcard/pdf/main2002/2003521.pdf> adresinden erişilmiştir.

Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2000). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. Ankara: Seçkin yayıncılık.

Young, T. A., & Moss, B. (2006). Nonfiction in the Classroom Library: A Literacy Necessity. *Childhood Education*, 82(4), 207.